

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

Streszczenie

Problematyka niepełnosprawności jest coraz częściej obecna w opracowaniach naukowych i w artykułach publicystycznych. Doczekała się także uregulowań prawnych, zarówno w regulacjach międzynarodowych, jak i legislatywie poszczególnych krajów. Artykuł prezentuje zagadnienia dotyczące postrzegania i definiowania niepełnosprawności, modeli funkcjonowania i niepełnosprawności, rodzajów niepełnosprawności oraz statusu ludzi z niepełnosprawnościami na rynki pracy. Przedstawione zostały polskie realia i orzecznictwo o stopniu niepełnosprawności.

Słowa kluczowe: niepełnosprawność, rynek pracy, zakłady pracy chronionej, prawa człowieka

DISABILITY - AN INTRODUCTION TO THE ISSUES

Abstract

The issue of disability is more and more often present in scientific studies and journalistic articles. It also has legal regulations, both in international regulations and in the legislation of individual countries. The article presents issues concerning the perception and definition of disability, models of functioning and disability, types of disability and the status of people with disabilities on the labor market. The Polish reality and jurisprudence on the degree of disability were presented.

Keywords: disability, labor market, sheltered workshops, human rights

JEL Classification: I14; I15; I18

Autor:

Aleksandra Kuzior

Politechnika Śląska w Gliwicach, Wydział Organizacji i Zarządzania, Ul. Roosevelta 26-28, 41-800 Zabrze, Polska

E-mail: aleksandra.kuzior@polsl.pl

<http://orcid.org/0000-0001-9764-5320>

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

Cytowanie: Kuzior, A. (2019). Niepełnosprawność – wstęp do problematyki. *Etyka Biznesu i Zrównoważony Rozwój. Interdyscyplinarne studia teoretyczno-empiryczne*. 4, 33-43.

1. Wprowadzenie

Problematyka niepełnosprawności jest coraz częściej obecna w opracowaniach naukowych i w artykułach publicystycznych. Doczekała się także uregulowań prawnych, zarówno w regulacjach międzynarodowych, jak i poszczególnych krajów, chociaż są i takie kraje, w których kwestie te nadal są nieistotne. Niepełnosprawność definiowana jest jako „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu” (<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>). Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia WHO (World Health Organization) osoba niepełnosprawna to taka, która nie może sama, „częściowo lub całkowicie, zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego w wyniku wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej” (<https://www.who.int/topics/disabilities/en/>; <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>). Z kolei zgodnie z definicją Międzynarodowej Organizacji Pracy (International Labour Organization - ILO) osoba niepełnosprawna to taka, której możliwości uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia a w rezultacie zawodowa promocja jest znacznie ograniczona z powodu utraty sprawności fizycznej lub umysłowej, zdiagnozowanej i wskazanej w odpowiednim orzecznictwie. Europejskie Forum Niepełnosprawności Parlamentu Europejskiego za osobę niepełnosprawną uznaje „jednostkę w pełni swych praw, znajdującą się w sytuacji upośledzającej ją na skutek barier środowiskowych, ekonomicznych i społecznych, których, z powodu występujących u niej uszkodzeń, nie może przewyższać w taki sposób, jak inni ludzie. Bariery te są zbyt często wzmacniane przez deprecjonujące postawy ze strony społeczeństwa” (http://idn.org.pl/sonnszz/def_on.htm). Termin niepełnosprawność zastąpił dotychczas używane określenia, które uznawane są za nacechowane pejoratywnie, takie jak: ułomność, upośledzenie, niedośćność. Coraz częściej także używa się terminu osoba z niepełnosprawnościami zamiast terminu osoba niepełnosprawna.

2. Modele funkcjonowania i niepełnosprawności

Podejście do niepełnosprawności zmienia się. Najogólniej można wyróżnić dwa klasyczne modele. Pierwszy z nich – model medyczny niepełnosprawność postrzega jako problem osobisty, spowodowany chorobą, urazem lub innym stanem zdrowia, wymagający opieki medycznej i indywidualnego podejścia ze strony profesjonalnie przygotowanych osób.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

Celem zabiegu jest wyleczenie lub dostosowanie osoby do nowych warunków i zmiana jej zachowania. Model społeczny z kolei niepełnosprawność postrzega jako problem kreowany przez społeczeństwo i dotyczy problemów z brakiem pełnej integracji społecznej jednostek. W tym ujęciu niepełnosprawność nie jest cechą jednostki, ale raczej złożonym zespołem stanów, w tym generowanych przez środowisko społeczne. W tym modelu na społeczeństwie spoczywa zbiorowa odpowiedzialność za wprowadzenie zmian w środowisku niezbędnych do integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Konkludując można stwierdzić, że model medyczny koncentruje się na zmianie indywidualnej, model społeczny wymaga zmiany środowiska społecznego i samego społeczeństwa. Ani model medyczny, ani model społeczny odrębnie nie wyczerpują znamion niepełnosprawności. Połączenie perspektyw tych dwóch modeli znajdziemy w Międzynarodowej Klasyfikacji, Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF) (https://www.pfon.org/images/dodatki/20140723_icf.pdf) ICF jest dokumentem, który został przyjęty przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) podczas 54. Światowego Zgromadzenia w 2001 r. ICF została także przyjęta jako jedna z klasyfikacji społecznych przez Organizację Narodów Zjednoczonych i włączona do Standardowych zasad wyrównywania szans osób niepełnosprawnych. ICF stanowi zatem odpowiednie narzędzie do wdrożenia określonych międzynarodowych zaleceń w dziedzinie praw człowieka.

Jak stwierdzono ICF opiera się na połączeniu modelu medycznego i społecznego. W klasyfikacji zastosowano podejście biopsychospołeczne. Takie podejście daje spójny obraz różnych wymiarów zdrowia na poziomie biologicznym, indywidualnym i społecznym. ICF obejmuje wszystkie aspekty ludzkiego zdrowia i niektóre elementy dobrostanu, czyli dobrego samopoczucia fizycznego i psychicznego. ICF dotyczy wszystkich ludzi i wszystkich aspektów ich zdrowia i wszelkich stanów związanych z ich zdrowiem, ma więc zastosowanie uniwersalne, nie tylko w stosunku do osób z niepełnosprawnościami, chociaż dotyczy oczywiście także kwestii niepełnosprawności. Funkcjonowanie i niepełnosprawność danej osoby postrzegane są tutaj jako dynamiczna interakcja pomiędzy stanem chorobowym (choroby, zaburzenia, uszkodzenia, urazy itp.) a tzw. czynnikami kontekstowymi, czyli czynnikami osobowymi i środowiskowymi.

W ICF wyróżnione są dwie części. Pierwsza część obejmuje „Funkcjonowanie i niepełnosprawność” druga część obejmuje „Czynniki kontekstowe”. Pierwsza część obejmuje funkcje i struktury ciała oraz aktywność i uczestniczenie. Druga część czynniki środowiskowe oraz czynniki osobowe. Każdy składnik klasyfikacji można opisać używając zarówno pozytywnych jak i negatywnych określeń.

Wśród funkcji ciała ICF wyróżnia:

- Funkcje psychiczne
- Funkcje narządów zmysłów i ból

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

- Funkcje głosu i mowy
- Funkcje układu krążenia, krwiotwórczego, odpornościowego i oddechowego
- Funkcje układu trawiennego, wewnątrzwydzielniczego i funkcje związane z metabolizmem
- Funkcje układu moczowo-płciowego i funkcje rozrodcze
- Funkcje nerwowo-mięśniowo-szkieletowe i funkcje związane z ruchem
- Funkcje skóry i struktur powiązanych ze skórą

Wśród struktur ciała ludzkiego ICF wyróżnia:

- Strukturę układu nerwowego
- Oko, ucho i struktury powiązane
- Struktury związane z głosem i mową
- Struktury układu krążenia, odpornościowego i oddechowego
- Struktury układu trawiennego, układu wewnątrzwydzielniczego i struktury związane z metabolizmem
- Struktury układu moczowo-płciowego i struktury związane z rozrodem
- Struktury związane z ruchem
- Skórę i przydatki skóry

Wśród wskaźników aktywności i uczestniczenia ICF wyróżnia:

- Uczenie się i stosowanie wiedzy
- Ogólne zadania i obowiązki
- Porozumiewanie się
- Poruszanie się
- Dbanie o siebie
- Życie domowe
- Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie
- Główne obszary życia
- Życie w społeczności lokalnej, działalność społeczna i obywatelska

Z kolei wśród czynników środowiskowych ICF wyróżnia:

- Produkty i technologię
- Środowisko naturalne i zmiany w środowisku dokonane działalnością człowieka
- Wsparcie i wzajemne powiązania
- Postawy
- Usługi, systemy i politykę.

Czynniki osobowe są składnikiem czynników kontekstowych i odnoszą się do jednostki. Obejmują takie cechy, jak: wiek, płeć, status społeczny, doświadczenia życiowe itd.

Niepełnosprawność wiąże się z różnymi ograniczeniami i dysfunkcjami w obrębie wymienionych czynników (https://www.pfon.org/images/dodatki/20140723_icf.pdf; <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/203749>).

3. Rodzaje niepełnosprawności

Różnorodność schorzeń i czynników środowiskowych powodujących niepełnosprawność jest duża. W klasyfikacjach rodzajów niepełnosprawności wyróżnić można (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Niepe%C5%82nosprawno%C5%9B%C4%87>):

- Zaburzenia neurologiczne, w tym choroby neurodegeneracyjne, do których zalicza się:
  - a) stwardnienie rozsiane (SM)
  - b) porażenie mózgowe (CP)
  - c) Udar
  - d) Padaczka
  - e) choroba Alzheimera i demencja
  - f) choroba Parkinsona
- Niepełnosprawność fizyczna, do której należą:
  - a) paraplegia i tetraplegia,
  - b) amputacje
  - c) choroby reumatyczne.
- Niepełnosprawność intelektualna, która wiąże się z takimi chorobami, jak:
  - a) autyzm
  - b) zespół Downa,
  - c) zespół Aspergera.

Choroby te są obecnie powszechnie znane. Zmieniło się społeczne nastawienie do osób dotkniętych tymi chorobami, a wdrożone programy pozwalają na zapewnienie lepszej jakości życia poprzez m.in. rehabilitację zawodową i społeczną.

Do innych rodzajów niepełnosprawności zaliczyć należy: otyłość, choroby układu oddechowego i choroby układu krążenia, zaburzenia widzenia i głuchota, zaburzenia słuchu i/lub mowy, choroby metaboliczne, choroby układu moczowo-płciowego, choroby rzadkie/genetyczne, zaburzenia psychiczne, nowotwory (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Niepe%C5%82nosprawno%C5%9B%C4%87>; <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/203749>).

Obecnie w dobie wzmożonej komunikacji pojawia się coraz więcej niepełnosprawności fizycznej, która jest w większości następstwem wypadków komunikacyjnych. Niemniej jednak wymienione fizyczne niepełnosprawności mogą wystąpić także z innych przyczyn niż wypadki komunikacyjne.

4. Niepełnosprawność w prawie polskim

W Polsce pomoc osobom niepełnosprawnym gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, w której w artykule 69. jest zapisane, że: "Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej". W Ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych uregulowane zostały kwestie zatrudnienia osób niepełnosprawnych, minimalnej płacy, orzekania o stopniu niepełnosprawności i postępowaniu w sprawach o ustalenie stopnia niepełnosprawności, procedur związanych z orzekaniem o stopniu niepełnosprawności, zadań Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. W Polsce funkcjonuje Elektroniczny Krajowy System Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności, który usprawnia i podnosi jakość orzekania o niepełnosprawności.

Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z kolei określa warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, zasady ustalania wysokości świadczeń, zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty świadczeń. Regulacje zawarte w ustawie dotyczą także osób niepełnosprawnych, bądź osób opiekujących się osobą niepełnosprawną.

Karta praw osób niepełnosprawnych, która została uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 1997 roku i respektuje zapisy Konstytucji RP, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka oraz Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych. Według Karty osobom niepełnosprawnym gwarantowane są prawa do:

- a) dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- b) dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- c) dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
- d) nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
- e) pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- f) pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,
- g) zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,

- h) życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych,
- i) posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,
- j) pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb (<http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/997>).

5. Orzecznictwo o stopniu niepełnosprawności

W prawie polskim kwestie dotyczące orzecznictwa są uregulowane m.in. w Ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Ustawa wyróżnia trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany, lekki.

Orzekanie o niepełnosprawności nie jest oceną stanu zdrowia osoby orzekanej, ale oceną ograniczeń w możliwości jej funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym, będących następstwem naruszenia sprawności organizmu. Jest to ważne ze względu na zapewnienie odpowiedniej rehabilitacji zawodowej, zgodnie z regulacjami prawnymi.

W 2011 roku w Polsce prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności posiadało ponad 3,1 mln osób. W 2018 roku było to na poziomie około 3,0 mln osób (dokładnie 3 040 tys.), co oznacza, że 10,0% ludności w wieku 16 lat i więcej posiadało wówczas prawne orzeczenie o niepełnosprawności (<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=page&id=78>). Osoby niepełnosprawne znajdują zatrudnienie zarówno na otwartym rynku pracy, jak i w zakładach pracy chronionej.

6. Osoby niepełnosprawne na rynku pracy

W Polsce osoby z niepełnosprawnościami mogą funkcjonować na rynku pracy na dwa sposoby: w zakładach pracy chronionej oraz poprzez różne formy wsparcia na otwartym rynku.

Działalność zakładów pracy chronionej reguluje przywoływana już Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Głównym celem działalności tego typu zakładów jest aktywizacja zawodowa osób z różnymi stopniami niepełnosprawności. Zakłady te przyczyniają się do społecznej i zawodowej integracji i reintegracji osób niepełnosprawnych. Dane z grudnia 2017 r. wskazują, że w Polsce funkcjonowało 1 038 zakładów pracy chronionej, które zatrudniały 166248 osób z niepełnosprawnościami¹.

¹ Osoby niepełnosprawne na rynku pracy, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Wydział Analiz i Współpracy Międzynarodowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

Na koniec czwartego kwartału 2018 roku statystyki zatrudnienia przedstawiały się następująco, jak prezentuje tabela nr 1. Dane dotyczą 992 zakładów pracy chronionej, które ogółem zatrudniały 145 876 osób, w tym 113 766 osób niepełnosprawnych. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wyniósł 77,99% (<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,84,dane-dotyczace-zakladow-pracy-chronionej>).

Tabela nr 1. Struktura zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zakładach pracy chronionej (zpch)

*wskaźnik zatrudnienia w zpch - udział osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zpch (wyróżnianej ze względu na stopień niepełnosprawności i/lub występowanie schorzeń specjalnych) w zbiorowości osób zatrudnionych w zpch

*udział % wśród o/n zatrudnionych w zpch - udział o/ n danej grupy (wyróżnianej ze względu na stopień niepełnosprawności i/lub występowanie schorzeń specjalnych) do ogółu zatrudnionych o/n w zpch

grudzień 2018 r.	Zatrudnienie w zpch - osoby	Wskaźnik zatrudnienia	Udział % wśród
		w zpch (%)	osób niepełnosprawnych
Zatrudnienie ogółem	145 876	100,00	
NIEPEŁNOSPRAWNI OGÓŁEM	113 766	77,99	100,00
ZE SCHORZENIAMI SPECJALNYMI	35 073	24,04	30,83
BEZ SCHORZEŃ SPECJALNYCH	78 692	53,94	69,17
Znaczny	9 535	6,54	8,38
ZE SCHORZENIAMI SPECJALNYMI	3 574	2,45	3,14
umiarkowany	79 799	54,70	70,14
ZE SCHORZENIAMI SPECJALNYMI	25 927	17,77	22,79
Lekki	24 406	16,73	21,45
ZE SCHORZENIAMI SPECJALNYMI	5 572	3,82	4,90
znaczny i umiarkowany	89 334	61,24	78,52
ZE SCHORZENIAMI SPECJALNYMI	29 501	20,22	25,93

Źródło: <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,84,dane-dotyczace-zakladow-pracy-chronionej>

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

Porównując statystyki na przestrzeni lat 2006-2017 najogólniej można stwierdzić, że sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy (nie dotyczy to tylko zakładów pracy chronionej) poprawia się. Wzrasta zarówno wskaźnik zatrudnienia, jaki i wskaźnik aktywności zawodowej, a obniża się stopa bezrobocia osób niepełnosprawnych, jak widać na poniższych wykresach.

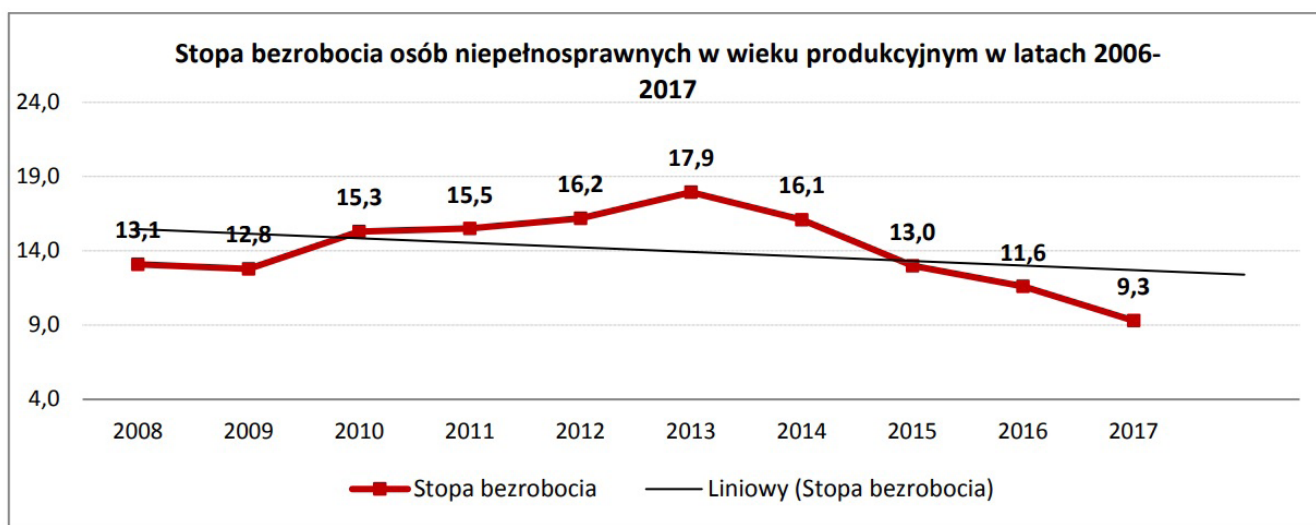
Źródło: Osoby niepełnosprawne na rynku pracy, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Wydział Analiz i Współpracy Międzynarodowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa 2018, s. 5.

Źródło: Osoby niepełnosprawne na rynku pracy, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Wydział Analiz i Współpracy Międzynarodowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa 2018, s. 5.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

Źródło: Osoby niepełnosprawne na rynku pracy, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Wydział Analiz i Współpracy Międzynarodowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa 2018, s. 6.

Polskie prawo reguluje także zakładanie własnej działalności przez osoby niepełnosprawne oraz wspiera pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami. Rozwiązania prawne w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy są jednocześnie narzędziami antydyskryminacyjnymi, przyczyniającymi się do respektowania praw osób niepełnosprawnych.

7. Zakończenie

Sytuacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami w Polsce w ostatnich latach znacznie się poprawiła, chociaż w dalszym ciągu gospodarstwa domowe z osobą niepełnosprawną są zagrożone ubóstwem. Ważne jest jednak, że społeczne postrzeganie niepełnosprawności zmienia się. Niepełnosprawni są pełnoprawnymi członkami społeczeństwa, chociaż w dalszym ciągu muszą pokonywać wiele barier. Najistotniejsze jest ich nastawienie do życia i chęć podejmowania różnych działań i aktywności, chociaż pokonywanie barier nie jest łatwe, to przecież możliwe, jak pokazują liczne przykłady osób z niepełnosprawnościami, które bardzo dobrze sobie radzą w różnych sytuacjach życia zawodowego, społecznego i osobistego. Społeczne postrzeganie niepełnosprawności na tyle się zmieniło, że możliwa jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami. Nie muszą i nie powinny być one izolowane, czy to z własnej woli, czy ze względu na niechęć pełnosprawnych. Prawa człowieka muszą być respektowane bez względu na jakiegokolwiek różnice, także i te związane z niepełnosprawnością. Prawa

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – WSTĘP DO PROBLEMATYKI

Aleksandra Kuzior

człowieka przysługują każdemu człowiekowi i wynikają z samego faktu bycia człowiekiem. Nie różnicują i nie dyskryminują nikogo. Mają one charakter: powszechny, niezbywalny, nienaruszalny i niepodzielny. Wynikają z przyrodzonej godności ludzkiej, co jasno podkreśla Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, która zawiera zbiór praw człowieka i zasad ich stosowania. Człowiek to wyjątkowa istota, której krzywdzić nikomu nie wolno.

Bibliografia

- ICF. Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia, International classification of functioning, disability and health (ICF). Światowa Organizacja Zdrowia 2009.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>
- Osoby niepełnosprawne na rynku pracy, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Wydział Analiz i Współpracy Międzynarodowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa 2018.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dz. U. 1998 Nr 162 poz. 1118, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dz. U. 1997 Nr 123 poz. 776, z późn. zm.
- Wilmowska-Pietruszyńska A., Bilski D., Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania”. Nr II/2013(7), s. 5-20.
- <https://www.who.int/topics/disabilities/en/>
- <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/203749>
- http://idn.org.pl/sonnszz/def_on.htm
- <https://www.pfron.org.pl/>
- <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=page&id=78>
- https://www.pfon.org/images/dodatki/20140723_icf.pdf
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Niepe%C5%82nosprawno%C5%9B%C4%87>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosci;3947453.html>
- <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,84,dane-dotyczace-zakladow-pracy-chronionej>